

71 HYPOTEKSFÖRENINGEN OCH JORDBRUKSBANKEN.

Litteraturblad n:o 11 och 12, november och december 1860

I.

Det lofvärda nit och den drift, hvarmed man arbetat på hypoteksföreningens förverkligande, gör det publiciteten till en pligt att söka medverka till företagets framgång, genom att rörande detsamma upplysa allmänna opinionen; ty sålunda skall deras antal tillvexa, hvilka inse, att hvad de verka för dess framgång, det verka de till sin egen båtnad.

Planen för sjelfva hypoteksföreningen synes redan vara på ett tillfredsställande sätt reglerad. Då man öppet uttalat, dess närmaste ändamål vara en omsättning af de skulder, med hvilka jorden är betungad, är derom intet vidare att säga. Omsättningen är uppenbarligen fördelaktig, emedan genom den skulden inom 43 år dödas med blott ett tillskott af en procent utöfver nu vanliga räntan äfven för lån mot inteckning.

Något omedelbart inflytande på jordkulturen kan alltså hypoteksföreningen icke hafva. Det måste delvis blifva för barn och barnabarn, de nuvarande delegarene arbeta; ty först deras efterkommande skola blifva i stånd att använda den nu utgående räntan till förbättringar på en då skuldfri jord.

Man kan dock hoppas, att en och annan skall taga hypotekslån, utan att behöfva dermed betäcka äldre skulder, endast för att nedlägga penningarne i sitt jordbruk. Men tyvärr är penningräntan för närvarande så hög, att troligen icke heller hypotekslånen kunna fås under sex procent. Och detta är föga lockande, isynnerhet som odlingsföretag och andra förbättringar i landtbruket icke erfordra lån på så lång tid, utan böra vida hastigare kunna återbetalas.

En motgång har planen mött: Föreningen har icke lyckats vinna öfverhetligt tillstånd att gifva lån på egendomar under 2 000 Rub S:r i värde.

Vi bekänna, att vi hafva svårt att inse arten af den förlust, som enligt mångens åsigt härigenom skall tillskyndas dessa små hemmansegare. Låt oss antaga att ett hemman 1 000 rubel i värde skulle fått ett hypotekslån. Äfven om detta värde, som vi antaga, kommer att utgöra värdet blott på åker och äng enligt föreningens stadgar, fås lån blott till halfva beloppet deraf. Ett lån om 500 Rub. S:r skulle alltså komma att stå intecknad i hemmanet under 42 års tid. Det vore först efter denna tid fullt betaldt. Men hvem känner icke, huru sådane små belopp af en driftig hemmansegare inom få år betalas. Sådant sker också ofta genom ett förmonligt giftermål, eller genom att hemmanet öfvergår i en förmögnare åbos händer. Få torde exemplen vara, att ett hemman en så lång tid varit intecknad, utan att skulden förminskats – eller förökats, tills det öfvergått i annan hand, och skulden blifvit reglerad. Det är en skilnad mellan en skuld till tusental, som möjligen blott genom förökadt förlagskapital kan betalas, och en skuld på ett par hundra rubel, som hemmansegaren genom eget flitigare arbete kan aftjena.

Men väl kunde det hända, att då hypoteksföreningens obligationer vinna förtroende, en och annan penningegare drager in sina mot direkt inteckning utlånade medel och köper dessa obligationer. Då likväl föreningen aldrig kan erbjuda högre ränta än 5 proc., så skall mången föredraga det, att fortfarande låna mot inteckning, för att erhålla 6

proc. Skulle i följd af Föreningens inrättning något allmännare tvångsmål för de mindre jordegarena uppstå, kan det anses för statens ovilkorliga skyldighet att bispringa dem. Ty är afslaget på hypoteksföreningens anhållan vis, så få icke heller i följd af detsamma några tryckande förhållanden för de ur föreningen uteslutna framkallas.

Ett förlagskapital kan väl äfven för sådane små hemman vara önskligt; men det behöfs då för få år och till ringa belopp, och hypoteksföreningens långa lån äro härtill föga lämpliga. Det har dessutom öfverallt visat sig, att hypoteksföreningars tillvaro äfven föranledt ny skuldsättning utan gagn för jordbruket, t. ex. endast till lättande af egendomsköp på spekulation. Ehuru visst icke vänner af förmynderskap från styrelsens sida, hysa vi dock öfvertygelsen, att det kan lända de små jordegarena till nytta, att de icke genast äro i tillfälle att begagna sig af hypotekslånen. Det är alltid önskligt, att människan vet, hvad hon gör. Men om flertalet af allmogen måste man antaga, att den icke ännu har någon klar insigt i, hvad den genom ett hypotekslån åtager sig. Mången, som efter ett par år vore beredd att betala sin 100 eller 150 rubels skuld, skulle troligen finna sig högst besvärad af att icke ega tillstånd dertill, utan i stället nödgas lemna åt sina barn erläggandet af en stående utskyld i 6 procent på beloppet. Efter 10 år har väl flertalet af sina mera besutna grannars exempel lärt, hvad ett sådant lån vill säga – äfven hvad omkostnaderna för besigtningar, attester m. m. beträffar, hvilka redan kunna gå till 10 à 20 procent af ett sådant litet lån.

Under anförda förhållanden bortfalla äfven de orsaker, som eljest gjort det önskligt, att hypoteksföreningen till en början sträckt sig blott till de delar af landet, i hvilka någon allmännare insigt i jordbruk finnes. Skulder torde nog finnas öfverallt. Med insigten, att till jordens förkofran använda ett upptaget lån, förhåller det sig annorlunda. Men om lån för detta ändamål blir, som sagdt, icke egentligen fråga.

Man gör sig ovilkorligen den frågan: hvilken är orsaken till jordens skuldsättning? och en annan: skall denna orsak nu upphöra att verka?

Det kan förutses, att det blir svårt, att vidare erhålla lån på jord intecknad i hypoteksföreningen. Af nödtvång skall således vidare skuldsättning upphöra. Men om orsakerna varit icke dålig hushållning, bristande omtänksamhet o. s. v., utan missvexter, höga utskylder, sytningar m. m. skola de väl fortfara att verka. Om nu icke ny skuldsättning kan ske, måste det inträffa, antingen att jorden hastigare än förr ombyter egare, eller att nödtvunget större insigt, omtanke, drift, arbetsamhet och sparsamhet fostras och förmå motverka de anförda konstanta orsakerna till skuldsättning. Något af hvardera skall utan tvifvel inträffa. Och så väl det är, att de små jordegarena undgå det förra alternativet, så illa är det, att de icke underkastas det helsosama tvång delaktighet i hypoteksföreningen skulle pålägga dem. Detta lagdt till det alltid menliga i ett opåkalladt förmynderskap och uteslutande privilegier bör, som man hoppas, verka derhän, att hypoteksföreningen i en icke aflägsen framtid skall öppnas för alla jordegare.

Ett serdeles raskt och glädjande beslut är Jordbruksbankens inrättande. Med den utsträckning, banken kommer att gifva sina operationer, ersätter den alla föreslagna privatbanker med sedelutgiftsprivilegium. Det är raskt, att banken icke begär några privilegier alls, äfvensom att den icke grundas omedelbart på inteckningar, såsom fallet är med de Svenska privatbankerna.

När sedelutgiftning icke kommer i fråga, bortfaller äfven all anled-

ning för statsstyrelsen, att vilja kontrollera bankens förvaltning, liksom en stor del af allmänhetens anspråk, att känna dess säkerheter. Den är helt och hållet en privat affär. Endast delegarena hafva intresse i att tillse, det genom förvaltningen deras kapital icke riskeras. Den öfriga allmänheten står det fritt, att åt banken anförtro några medel eller icke. Detta beror allt på den kredit, banken förstår att tillvinna sig. Men banken har, som lätt inses, ett mycket starkt intresse vid att få om händer andra pengar än aktionärernas.

10 Bankens grundfond kommer nemligen att bildas till 25 proc. genom inbetalningar på aktierna i löpande mynt, för närvarande naturligtvis Finskt och Ryskt sedelmynt. De öfriga 75 proc. få af aktionärerna inbetalas i Finska statspapper eller hypoteksföreningens obligationer. Nu uppgår hela det föreslagna bankkapitalet till minimum 6 millioner mark, och banken har derföre till en början att för sina operationer disponera endast 1 1/2 million mark eller 375 000 Rub. S:r i kurserande mynt.

20 Jordbruksbankens inrättande är närmast föranledt af hypoteksföreningens. Man vill nemligen berömligen grunda hypoteksföreningen på inhemskt lån, och man befarar, att, när ett större antal af dess låneobligationer utkommit i allmänna rörelsen, någon tillfällig penningförlägenhet i landet kunde nedsätta deras värde. Derföre skall jordbruksbanken, så långt den förmår, vara beredvillig att tilllösa sig dessa obligationer till pari kurs, d. ä. till det belopp, hvar på de verkligen lyda, för att sålunda upprätthålla deras värde. T. ex. om någon innehafvare af en hypoteksföreningens obligation behöfver sedlar, för att remittera till S:t Petersburg, eller behöfver dem endast för att hafva mindre valörer till aflöningar eller andra små utbetalningar, kan det hända, att han på sin ort icke träffar någon, som är villig eller har tillfälle att vexla hans obligationer. Skulle sådant inträffa ofta och

30 på många håll, kunde föreningens obligationer redan härigenom blifva mindre begärliga, och innehafvare vara belåtna att betala någon mellangift, för att blifva af med dem och i stället erhålla sedlar eller också statspapper. D. ä. kursen på föreningens obligationer skulle då börja falla under pari. Men om Jordbruksbanken erbjuder sig att genom sina öfver landet spridda agenter gifva sedelmynt för obligationerna, när helst de erbjudas densamma, kan intet sådant kursfallande ega rum. Hvar och en är då belåten att mottaga eller behålla de räntebärande obligationerna, emedan de när som helst kunna förvandlas i gångbart mynt.

40 Men, för att fullgöra ett sådant åtagande har, som sagdt, jordbruksbanken till en början ingen annan tillgång än de af aktionärerna kontant inbetalda 375 000 rubel. Kanske inbetalas också någon del i t. ex. Saima sedlar. Men dessa, såsom gifvande lägre ränta än hypoteksföreningens obligationer, kunna blifva begärligare än de senare endast i det fall, att föreningsobligationernas kurs redan fallit. Det samma blir förhållandet med 4 procents statslåneobligationerna, om delegare i jordbruksbanken till någon del i sådane inbetalt de återstående 75 proc. på aktierna. Jordbruksbanken kan dock helt enkelt i statsbanken vexla så mycket statsobligationer, den innehar, och med de

50 erhållna sedlarne möta deras begäran, hvilka önska sälja hypoteksföreningsobligationer. Det kommer då derpå an, huru mycket statsobligationer till jordbruksbanken ingått. Det är svårt, att på förhand afgöra, huru förhållandet härutinnan kan ställa sig.

Man skulle tro, att innehafvare af statspapper, som lockas af den högre ränta, hypoteksföreningen erbjuder, skola skynda att med dem

tillväxla sig föreningens obligationer. De förlora väl på att gifva ifrån sig papper, hvilka när som helst af statsbanken inlösas, mot sådane, som förfalla blott efterhand under en period af 42 år. Men då de genast såsom aktieegare kunna deponera sina erhållna föreningsobligationer i jordbruksbanken eller i annat fall kunna motse att få dem i samma bank vaxlade, när så göres behof, bör ingenting hindra dem att göra sig af med statspappren mot de förmonligare hypoteksföreningsobligationerna. Hypoteksföreningen åter ger ut de erhållna statspappren åt sina delegare, hvilka använda dem till betalning af äldre i jorden in-tecknade skulder. När långgifvarena sålunda återfå sina pengar i statspapper, är det troligt nog, att äfven de skola utbyta dem mot hypoteksföreningsobligationer; och rörelsen går så undan för undan. Efterhand skall väl en mindre eller större del af statens papper gå in till statsbanken; och statsverket måste kanske blifva betänkt på att inlösa dem. Vi skola härom längre ned yttra några ord. Hvad vi här velat göra klart, är, att troligen ingen aktionär i jordbruksbanken skall betala sina 75 proc. på aktien med statspapper, utan med hypoteksföreningens obligationer. Ty hvar och en söker naturligtvis, att få på sin inbetalning beräkna högre ränta, hans vinst på bankrörelsen må då i öfrigt blifva stor eller liten. Men en följd häraf är, att jordbruksbanken till en början föga skall ega något mera än sagde 375 000 rubel, hvarmed den kan besörja in-
 10
 20
 30
 40
 50

30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

Jordbruksbanken deremot kommer säkert att med stöd af mottagna depositioner m. m. utvidga äfven sin utlånings- och diskont-rörelse

långt utöfver Finska bankens närvarande, ehuru väl ett ytterligare villkor härför kan blifva, att i en framtid antingen reservfond accumuleras till ett betydligare belopp eller grundkapitalet förökas genom ny aktieteckning. Det är icke högt antaget, att den skall i en snar framtid komma att operera med två à tre gånger sitt kapital, d. ä. med 3 à 4 1/2 million, och det kan föga beräknas till hvilket belopp dess operationer efter ett par tiotal år skola uppgå.

10 Ehuru alltså företaget som affär borde vara lockande, är det dock i vårt land något så nytt, att mången torde tveka att inlåta sig på detsamma äfven bland dem, som hafva pengar i öfverflöd att förränta. Man tror sig icke hafva säkerhet, om den icke finnes i oförstörbar jord, och om man icke har sin i denna intecknade revers i kistan.

Lyckligtvis är dock i jordbruksbankens inrättning sörjt för, att en sådan säkerhet till visst belopp finnes. Aktionärerna få nemligen inbetala 75 proc. på aktien, eller 75 mark, i hypoteksföreningens obligationer. Denna del af inbetalningen är alltså intecknad. Och af de öfriga 25 mark pr aktie, som inbetalas i pengar, komma endast fem mark att riskeras, emedan förslaget till stadgar innehåller, att banken 20 skall »upphöra med sin rörelse och liqvidera», såsnart af en eller annan orsak 5 proc. af aktiekapitalet är förloradt.

Mot denna risk har nu hvarje aktionär att på sina 75 mark i obligationer beräkna löpande ränta (å 5 proc.) och derutöfver sin motsvarande andel i bankvinsten. På de kontant inbetalda 25 markerna får han beräkna enkelt denna vinst. Skulle ingen vinst för året utfalla, har han således förlorat räntan på 1/4 del af sitt kapital. Denna möjliga förlust är hans risk utöfver anförda 5 proc. på sjelfva kapitalet. Men erfarenheten ger icke något stöd för antagandet, att ens sagde ränteförlust skall kunna ega rum. Erfarenheten lärer tvärtom, att bankrörelse 30 är en af de mest lönande. Också är det gifvet, att, om ränteförlust skulle uppstå, aktionärerna oförtöfvadt skulle besluta att nedlägga rörelsen.

Kommitterade hafva i ett cirkulär till ombuden anført Stockholms enskilda Banks rörelse för 1859 som exempel. Med ett bankkapital af en million riksdaler innehade denna bank vid årets slut åtta millioner ungefär fremmande pengar (i depositioner m. m.), och dess vinst för året utgjorde 14 1/2 proc. på bankkapitalet. Det skulle, synes det, duga för en aktionär i jordbruksbanken, att på sina 100 mark uppbära en ränta af 14 mark 50 penni och dertill räntan på de inlemnade 40 obligationerna 3 3/4 mark, alltså tillsamman 18 mark 25 penni i ränta för hundra mark. Man skulle tro, att redan en bankvinst af 6 1/4 mark, in summa 10 proc. på aktiekapitalet, borde vara mer än nog, för att till banken locka kapital i öfverflöd.

Men 6 millioner mark äro mycket pengar. Det kan derföre hända, att kapitalet icke lätt fås tillhopa, emedan disponibla medel i landet finnas långtifrån öfverflödigt.

Skulle så vara, att bankkapitalets bildande möter svårighet, så borde hvarje trafikant erinra sig, att huru stor direkt vinst än företaget kan erbjuda åt aktionärerna, denna vinst utgår för de tjänster banken kommer att göra affärsrörelsen. Värdet af dessa tjänster, d. v. s. trafikantens af dem härflytande vinst i hans affärer, måste stå i förhållande till sagde bankvinst; ty eljest skulle den senare icke kunna uppstå. Vinner banken på sitt kapital, så måste de trafikanter, som med den haft affärer, hafva genom dess bistånd vunnit nära nog lika mycket som aktieegarena.

Man kan vid uppskattandet här af lemna bankkapitalet helt och hållet ur beräkningen. Ty af t. ex. jordbruksbankens kapital utgöres 3/4 delar af orörliga obligationer, hvilkas förvarande i banken icke gifver den någon vinst. Den ena, kontant inbetalda fjerdedelen (375 tusen rubel silfver) behöfves i reserv för den dagliga rörelsen och kommer att jemnt ligga i bankens kassor utan att gifva någon ränta. Banken måste alltså hemta sin vinst endast af de deponerade medel m. m., af de fremmande pengar, med hvilka den rör sig. Låt nu vara, att dessa komme att utgöra 6 gånger så stort belopp, som bankkapitalet, så måste banken, för att hafva 6 proc. på sitt kapital, jemt hafva sagde medel utlånade till 1 proc. högre ränta, än banken sjelf för dem betalar. Trafikanterna åter gifva icke banken denna ena procent i förtjenst, om de icke sjelfva på de lånade pengarne något förtjena, må det också vara blott 1 procent. Men nu äro dessa medel, med hvilka banken rör sig, trafikanternas egna pengar, hvilka, om banken icke skulle funnits, hade legat obegagnade och utan ränta i deras kassakistor. Ty ingen annan kan gifva banken sina pengar mot den jemförelsevis låga depositions-räntan, än den, som eljest på dem ingen ränta skulle åtnjuta. Ger banken för depositioner 4 proc. och utlånar pengarne till 5 proc., har den deponerande trafikanten sagde 4 proc. till godo. D. v. s. den ena eller andra trafikanten förtjenar genom bankens tillvaro denna ränta, medan en annan i sina affärer förtjenar på samma pengar, sedan han lånat dem af banken. Endast 5 proc. skulle alltså komma trafiken till goda, medan aktionärerna i banken vinna 6 proc. på sitt kapital. Men handel och näringar gifva icke en så skral vinst på lånade pengar, som vi nyss antagit den. I jordbruket kan kanske 1 à 2 proc. utöfver den betalda räntan på rörelsekapitalet vara det högsta, i handeln är denna vinst åtminstone 4 proc., och manufakturväringarnes vinst torde ligga mellan båda. Öfverhufvud är det således icke högt räknadt, att trafikanterna skola på bankens rörelsekapital hafva lika vinst med aktionärerna. Skilnad uppstår, i den mon de fremmande medel, med hvilka banken rör sig, öfverskjuta bankkapitalet. Man finner, att de i Stockholms enskilda bank utgjorde ungefär åtta gånger bankkapitalets belopp, samt att differensen mellan de räntor, samma bank gifvit och tagit, måste utgjort nära 2 procent. En så stor räntedifferens måste hafva sina särskilda orsaker i t. ex. stort penningbehof för trafiken, i serdeles förmonliga vaxeloperationer m. m.

Orsaken till anförda förhållande är naturligtvis den, att genom bankens tillvaro trafikanterna komma i tillfälle att förtjena på affärer, hvilka eljest icke skulle existerat. Banken, emedan den icke utger sedlar, kommer att endast och allenast uppfylla en banks egentliga ändamål, att göra lediga pengar fruktbara.

Men vi öfverlemnna åt Herrar Kommitterade att sjelfva framlägga fördelarne för affärsrörelsen af jordbruksbankens inrättande. Det säges i deras prospekt:

»De medel, hvilka Jordbruksbanken, såsom ofvan är nämndt, efter hand finge emottaga, dels på Depositions- och Löpande räkning, dels såsom betalning för tecknade aktier, skulle i första rummet användas till uppköp och belåning af Hypoteksföreningens obligationer; men dessutom kunde äfven andra säkerheter belånas i Jordbruksbanken.

Utlåningen skulle hufvudsakligen ske genom beviljade kassakreditiver samt emot revers med hypotek af säkra papper och godkända varor. Men såsom princip skulle antagas, att lån emot revers och borgen icke finge ega rum.

På grund af kassa-kreditiv-kontrakt egde räkningshafvaren utställa anvisningar, å blanketter, som af Jordbruksbanken skulle honom tillhandahållas, ända till visst i kontraktet utsatt belopp och emot vilkor, att inom utgången af räkenskapsåret hafva inbetalt hvad å kreditivet blifvit lyftadt, derest kontraktet icke af banken förnyades för följande året. Årligen skulle viss inträdes- eller kreditivafgift erläggas och ränta beräknas endast för det verkliga uttagna beloppet. Enahanda ränta skulle godtgöras för insättningarne, beräknadt från nästföljande dag.

10 Men om af inbetalningarnes antal och betydenhet kunde skönjas, att de uttagne medlen icke tjenade såsom rörligt kapital, utan användes till stående lån, skulle kreditiv-kontraktet på följande år icke förnyas. När deremot inbetalningar tidtals egde rum, hade räkningshafvaren i kassa-kreditivet en säker hjälp vid alla de tider af året, då hans affärer erfordrade större penningesummor än vanligt.

Innehafvare af Hypoteksföreningens obligationer kunde fortfarande åtnjuta räntan på sagde papper och tillika hafva dem placerade såsom säkerhet för fullgörande af kreditiv-kontrakt med Jordbruksbanken. Såsom dylik säkerhet skulle äfven antagas fastighetsinteckningar i stad och på landet, spannmål och andra varor, äfvensom revers med borgen.

Jordbruksbanken skulle ock diskontera vaxlar.

30 Då allmänna räntefoten vore 6 procent, skulle äfven Jordbruksbanken vid vanlig utlåning beräkna 6 proc. ränta och på kreditiv-räkning 5 1/2 proc. ränta jemte 1/2 proc. kreditivafgift, samt diskontera vaxlar till ungefär 5 1/2 proc. ränta. Under sådana förhållanden kunde Jordbruksbanken på depositions-räkning med längre uppsägningstid betala 5 proc. ränta och med kortare uppsägningstid 4 1/2 proc. samt på löpande räkning ungefär 4 proc. Men då allmänna räntefoten nedginge t. ex. till 5 proc., vore Jordbruksbanken föranlåten att nedsätta Depositionsräntan i samma förhållande.

Bruket af vaxlar och anvisningar vid varuförsäljningar tilltager dagligen i Finland, och den inhemska vaxelrörelsen torde utan tvifvel ganska snart blifva den hufvudkälla, ur hvilken Jordbruksbanken skall hemta krafter att fullgöra sin uppgift i afseende å Hypoteksföreningen.

Utställande af så kallade postremissvaxlar emellan Jordbruksbankens särskilda kontor kunde jemväl med fördel införas.

40 Äfven utländsk vaxelrörelse torde framdeles, då Finlands myntvärde vunnit någon stadga, blifva föremål för Jordbruksbankens verksamhet.

Genom ofvan antydda operationer borde Jordbruksbanken medföra många fördelar ej allenast för Hypoteksföreningen, utan ock för hela landet.

50 Ty den grad af utveckling, produktionen i Finland nu uppnått, fordrar redan, såsom ett väsendtligt vilkor för dess fortfarande förkofran, en lättare och bekvämare penningomsättning eller institutioner, hvilka kunde tjena såsom fria och tillförlitliga medlare emellan de kapitalegande å ena sidan och det produktiva arbetet å den andra.

Sådane medlare skulle Jordbruksbankens öfver hela landet verkamma kontor och agenter utgöra och i följd deraf sannolikt här finna för sig ett vida rikare fält, än man vanligen är böjd att antaga.

Jemte det Jordbruksbanken synes nödvändig för Hypoteksföreningens bestånd, vore den ock af omedelbart gagn såväl för

jordbrukaren, handlanden, handverkaren och fabrikanten, som äfven för kapitalisten i Finland; korteligen, den borde i allmänhet blifva en mäktig häfstång för arbetsamhet och sparsamhet.

Jordbrukaren i Finland lider måhända mera, än någon annan näringsidkare, af svårigheterna i penningrörelsen, vid medels både upplåning och placering. Hypoteksföreningen skall visserligen nu erbjuda honom lån på förmonliga vilkor; men dessa lån, hvilka endast med många omgångar erhållas, afse hufvudsakligen att frigöra jordegare från äldre tryckande skulder och sätta den skuldfrie i tillfälle att företaga tjenliga jordförbättringar. Då lånet är 10 användt, återstå endast de årliga räntebetalningarne till Föreningen, men för öfrigt fortfara samma svårigheter och ränteförluster, som hittills, vid penningtransaktioner för den dagliga rörelsens skull.

I sistsagde afseende synes Jordbruksbanken uppenbart erbjuda hvarje jordbrukare de största fördelar. Den, som t. ex. hittills under årets lopp varit van att hos sig samla räntelösa eller med låg ränta löpande sedlar, för att vid behof ega medel till skatternas betalning, aflöningar, uppköp af förnödenheter, redskap m. m., öfverhufvud alla för egendomens underhåll nödiga utgifter, och måhända äfven 20 för att ha sin förmögenhet i säkerhet, skulle, i händelse Jordbruksbanken komme till stånd, kunna insätta hos närmaste kontor eller agent på Löpande räkning den summa, hvilken påräknades såsom vid anfordran disponibel, och på Depositions-räkning de medel, som på längre tid kunde umbäras.

Den jordbrukare åter, som önskade nedlägga alla sina tillgångar på jordbruket och hvilken t. ex. redan användt det lån han erhållit af Hypoteksföreningen, kunde i Jordbruksbanken erhålla kreditiv, till betäckande af ofvansagde löpande utgifter, som af jordens afkastning årligen ersättas och hvilka jordegaren derföre inom året kunde återbetala. 30

Jordbruksbanken skulle högeligen underlätta spanmålshandeln och bidraga till jemnhet och stadga i spanmålspriset. Ty i de socknar, der spanmålen genom penningbehof eller tillfälliga orsaker kunde hastigt falla i pris, vore den nödstälde jordbrukaren i tillfälle att från Jordbruksbanken undfå lån emot hypotek af spanmål, till dess priset åter reglerat sig, då spanmålen kunde försäljas och lånet återbetalas.

Jordbruksbanken skulle jemväl göra socknemagasiner till öfverflödiga inrättningar. Ty i stället för att om hösten föra spanmål till dylikt magasin, kunde jordbrukaren sälja densamma och insätta 40 penningarne till förräntande under vintern i Jordbruksbanken. I stället för att om våren från socknemagasinet åter låna sin egen spanmål och derföre betala 10 à 12 proc. följande höst, skulle jordbrukaren om våren uttaga sina i banken insatte medel jemte upplupen ränta, samt dermed köpa behöflig spanmål, då han vore skuldfri, medan han nu skuldsätter sig till förmån för socknemagasinet.

Jordbruksbanken skulle på ett ganska enkelt sätt lösa den mångomordade frågan om sparbankers inrättande på landet. Dess agenter och kontor, som kunde tillsättas uti alla folkrikare socknar, och isynnerhet der hvarest större intresse för densamma visade sig, skulle 50 fylla behofvet af dylika sparbanksinrättningar.

Jordbruksbanken kunde äfven betjena jordbrukarne såsom kommissionär i penningangelägenheter, då den finge inkassera deras fordringar och verkställa deras utbetalningar på orter, der banken hade ombud. Besvär och kostnad med penningremisser och särskilda

ombud å flere orter skulle derigenom inbesparas för jordbrukaren.

Om hvarje jordbrukare, som ville bereda sig sjelf, sin hemort och hela landet en lätt och säker utväg vid penningtransaktioner och som önskade bidraga till Hypoteksföreningens framgång, skulle placera blott någon del af sitt disponibla kapital uti en eller flera aktier i Jordbruksbanken, så vore redan derigenom säkert detta viktiga företags framtid betryggad. Ty de kapital, som förefinnas hos jordbrukarne i Finland, torde sammanräknade uppgå till ett ganska betydligt belopp, ehuru förmögenheten, fördelad på många händer, här icke är så i ögonen fallande som uti vissa andra stater.

10

Men icke jordegaren allena är intresserad deraf, att ifrågavarande företag komme till stånd. Äfven handlanden, handtverkaren och fabrikanten borde enhvar i sin rörelse draga mycken fördel af de utvägar, Jordbruksbanken skulle öppna genom Depositions- och Löpande räkning, kassakreditiv, lån emot hypotek samt vexeldiskontering.

Genom Depositions- och Löpande räkningar vore enhvar i tillfälle att genast förränta inflytande medel; och genom kassakreditiv och lån emot hypotek af varor samt vexeldiskontering skulle handtverkaren, lika väl som handlanden och fabrikanten, sättas i tillfälle att fördubbla sitt rörelsekapital.

20

Isynnerhet skulle Jordbruksbanken gagna näringsidkarne vid deras inbördes transaktioner. Då t. ex. fabrikanten eller handtverkaren försäljer sin tillverkning till köpmannen emot accepterad vaxel eller anvisning, kunde ett dylikt papper i Jordbruksbanken förvandlas till penningar genom diskontering, hvarvid säljaren sålunda oförtöfvadt finge priset för sin vara och genast vore i tillfälle att använda de ingångna medlen uti sin näring. På enahanda sätt skulle jordbrukaren sälja sin spannmål emot accepterad anvisning eller vaxel, och för sagde papper, genom diskontering i Jordbruksbanken, vid behof utlösa penningar.

30

Näringsarnes produktion och näringsidkarens vinst skulle sannolikt genom en sådan lättad penningomsättning betydligt och hastigt ökas, såsom alltid i andra länder inträffat, då inhemsk vaxelrörelse blifvit införd.»

Vid besinnande af det ofvan anförda måste det blifva hvar och en industriidkare klart, att en bank af denna art är en för honom vinstgifvande inrättning, utan att han eger en enda aktie i densamma. Ja han bör inse, att det å hans sida är en god spekulation att i bankaktier nedlägga någon ringa del af sitt rörelsekapital, på det att banken må komma till stånd; emedan han, när så skett, skall bekomma detta rörelsekapital mångdubbladt åter. Hvarje trafikant borde också betänka, att en sådan hela landet omfattande bank med tiden blir en stor makt, med hvilken nya dylika inrättningar skola få svårt att konkurrera. Han borde derföre icke tillåta, att den öfvergår i händerna på blott kapitalister, hvilka sedan mer eller mindre kunna beherrska räntefoten. Han borde vara mon om att härvid sjelf hafva ett ord med i laget, för att icke tillåta differensen mellan upplånings- och utlåningsrättan blifva alltför stor, med ett ord för att vid bankens förvaltning göra den öfriga affärsrörelsens intressen gällande jemte bankrörelsens.

40

50

Särskildt fästa vi uppmärksamheten vid det utomordentliga gagn, den blifvande jordbruksbanken komme att medföra, om det verkligen lyckades densamma, att utan svåra omgångar af forsling, magasinering m. m. lemna jordbrukare tillfälle att belåna sin spannmål. Det är egentligen derigenom och genom att försträcka allmogen penningar på

kreditivräkning banken skulle kunna utrota socknemagasinerna. Deremot är den af kommitterade omnämnda fördelen för jordbrukaren, att, då han om hösten säljer sin spanmål, få i banken insätta det erhållna priset och om våren uttaga det med ränta, för att köpa ny spanmål, en misslyckad passus. Jordbrukaren säljer icke om hösten till lågt pris, derföre att han ratar spanmålen eller saknar utrymme för densamma, utan han tvingas att sälja den, emedan han behöfver pengar. Han kommer aldrig på det infallet att sälja om hösten, för att förränta pengarne till våren; ty han vet väl, att hvarken jordbruksbanken eller någon annan består honom en ränta, som motsvarar prisdifferensen på spanmålen mellan höst och vår. Får han deremot om hösten belåna sin spanmål, skall han med glädje spara försäljningen till våren och då betala kapital och ränta. En stor del af allmogen är visserligen icke härmed hulpen; ty lålandet från socknemagasinerna har engång bragt dem på en rest, som icke på ett eller ett par år kan regleras. Den enda hjälpen för sådane är att få lån om våren till lägre ränta, än ur socknemagasinet. Men tyvärr båtar också ett sådant lån mindre, om det skall betalas på en tid, då spanmålen icke står i pris. T. ex. genom kreditiv på 4 månader, från Maj till September, och sedan lån mot hypotek af spanmål på 8 månader kunde möjligen en så intrikat ställning redas, förutsatt nemligen att lånebeloppet för hvarje år skulle minskas.

«n:o 12»

Förrän vi fortsätta, åligger oss att hos våra ärade läsare bedja om benäget öfverseende med ett misstag, så svårt, att oss veterligen detta blad aldrig förut gjort sig skyldigt till ett dylikt.

I denna artikels förra del (Novemberhäftet) anföres nemligen, att enligt förslag Jordbruksbanken skulle liqvidera, såsnart 20 proc. af den kontanta inbetalningen på aktierna, d. v. s. fem procent af hela aktiekapitalet vore förloradt.

Detta är ett förbiseende. I »Prospekten ang. Finlands Jordbruksbank» läses »en femtedel af grundfonden». Och i »Förslag till ett Bolags-kontrakt», som numera kommit oss tillhanda, heter det: »För den händelse att bolagets förmögenhet ... skulle nedgå till fyra femtedelar af det inbetalta aktiekapitalet, skall bolaget genast upphöra med sin rörelse» o. s. v. Häraf synes alltså, att banken blefve skyldig liqvidera, först då 1/5 del eller 20 proc. af hela dess grundfond eller aktiekapital vore förlorade.

Vi rätta misstaget utan vidare anmärkning.

Men af vår framställning på anfördt ställe framgår, att vi äfven i annat hänseende gjort oss en oriktig föreställning om Jordbruksbankens inrättning.

Vi betraktade nemligen företaget ur följande synpunkt.

Jordbruksbanken afser, jemte gagnet af dess bankrörelse, att lätta Hypoteksföreningens låneoperationer. Den erbjuder derföre långifvare åt Hypoteksföreningen ett tillfälle att i banken deponera de erhållna Hypoteksföreningsobligationerna ända till ett belopp af 4 1/2 millioner mark, så att, då en aktieegare inbetalar 3/4 delar af aktiens belopp i dylika obligationer, 1/4 del kontant, han för sin aktie deltagar i Jordbruksbankens vinst och således utom den gifna räntan på obligationerna kan genom utdelning af bankvinsten få denna ränta förhöjd.

De på aktierna inbetalda obligationerna skulle enligt denna uppfattning hafva samma betydelse, som inteckningarne såsom grundfond för en Svensk privatbank, eller skuldsedlarne i ett assurancesbolag t. ex. i

Skandia.¹ De skulle utgöra säkerheten för allmänheten, som i banken deponerar penningar eller eljest får fordringar i densamma.

Det är klart, att vid sådant förhållande Jordbruksbanken icke skulle kunna operera med dessa obligationer. För dess bankoperationer skulle återstå endast den kontanta inbetalningen 1 1/2 million mark. Detta belopp åter är så ringa, att på dess omsättning i diskonteringar o. s. v. föga utöfver förvaltningskostnaden kunde förtjenas. Banken vore derföre helt och hållet hänvisad till blifvande depositioner; d. v. s. endast i den mån den finge mottaga deponerade medel, kunde den räkna på någon vinst och utdelning till aktieegarne.

Men så förhåller sig öfverallt med bankrörelse. Det egna kapitalet är för en bank vanligen en obetydlighet i jämförelse med depositionernas belopp. Utger banken inga sedlar, så utgör detta den snart sagdt enda och äfven vid sedelutgifning den förnämsta källan för dess vinst. Det är visst troligt, att Jordbruksbanken de första åren af sin tillvaro kunde påräkna ringa vinst; ty depositionernas belopp ökas först småningom. Det kunde alltså hända, att aktieegarna det första och andra året hade ingen eller ringa ränta på den kontanta inbetalningen och endast den gifna räntan på hypoteksföreningsobligationerna. Men de kunde vara säkra, att efter någon tid erhålla icke blott full ränta för den förra, utan äfven ökad ränta på obligationernas belopp.

Jordbruksbanken skulle enligt afgifven förklaring uppehålla hypoteksföreningsobligationernas värde äfven genom »inköp» eller invexling af desamma. Vi insågo väl, att en sådan invexling icke i hast kunde komma i fråga, om banken redan har 4 1/2 million obligationer deponerade af aktieegarna. Men något ytterligare belopp kunde dock banken mottaga såsom »hypotek för skuldsedel och kreditiv.» Man har antagit, att inom få år ända till 5 millioner rubel eller 20 millioner mark af sagde obligationer kunde komma att utgå i allmänna rörelsen. Det hade då varit ett icke obetydligt understöd för upprätthållande af deras värde, om Jordbruksbanken upptagit 4 1/2 million, deponerade af aktieegarna, och 1, 2 à 3 millioner såsom hypotek för lån ur banken.

Men vi äro nu upplysta derom, att Jordbruksbanken vill operera med hela sitt aktiekapital, d. ä. vill låna ut genom diskontering, på kreditivräkning m. m. äfven de på aktierna i hypoteksföreningens obligationer inbetalda 3/4 delarne.

För vår del kunde vi icke förstå, huru sådant blefve möjligt, om banken skulle sträfvat att uppehålla obligationernas värde. Finnas utöfver de af aktieegarna inbetalda 4 1/2 millioner obligationer åtskilliga millioner i allmänna rörelsen, så är det antagligt nog, att affärsmännen för sina vaxlar af banken begära pengar och icke obligationer; såsom det också är säkert nog, att man skall erbjuda obligationer till hypotek för begärtd kreditiv, för att på kreditivet få lyfta pengar, d. v. s. sedelmynt, icke skall erbjuda banken sedlar, för att erhålla obligationer.

En utväg gifves visst för banken att slippa åtminstone någon del af de inbetalda obligationerna – den att mottaga och utgifva dem *enligt kurs*, icke enligt deras nominela värde. Man säger, att numera denna utväg anses nödvändig. Banken vill mottaga obligationerna enligt kurs – dock icke lägre än till 90 proc. af nominela värdet.

Nemligen: om hypoteksföreningen utger en obligation på 100 mark

¹ I detta bolag äro endast 10 proc. af grundfonden af aktieegarna verkligen inbetalda. Resten 9/10 delar representeras af aktieegarnas på detta belopp utgifna skuldsedlar.

och för dessa betalar 4 1/2 mark i ränta, så motsvara dessa 4 1/2 mark enligt 5 proc. räntan endast på 90 mark.

Vi kunna icke inse annat, än att följderna af en sådan förklaring från Jordbruksbankens sida blir den, att ingen ger hypoteksföreningen 100 mark för en obligation på detta belopp. Öfverflödet på pengar i landet borde vara mycket stort, om någon enskild skulle vilja mottaga obligationerna till högre kurs, än Jordbruksbanken mottager dem. Och möjligheten, att de i den kunna mottagas endast till 90 proc. skulle troligen med ens nedsätta dem till denna kurs; så att jordegaren mot en skuldsedel på 100 mark skulle erhålla endast 90 mark, d. v. s. komme att för det erhållna lånet betala 5 proc. ränta och dertill 1 1/2 proc. amortissement och förvaltningskostnad.

10

Och öfverhufvud måste följderna blifva den, att Hypoteksföreningen och Jordbruksbanken komma att stå mot hvarandra såsom tvenne bankinstituter, af hvilka det får kapitalistens pengar, som erbjuder högsta räntan. Har kapitalisten förtroende dertill, att Jordbruksbanken kommer att gifva sina aktieegare en utdelning af åtminstone 6 proc., ger han ingalunda sina pengar åt Hypoteksföreningen mot 4 1/2 proc. Hela omgången att på aktien inbetala 3/4 delar i obligationer, måste han finna vara gagnlös, t. o. m. riskabel, isynnerhet som Jordbruksbankens utsigt till goda affärer måste blifva desto större, ju mera pengar och ju mindre belopp obligationer den genast får om händer.

20

Vi böra häröfver icke fälla något omdöme. Ett bankbolag är utan tvifvel ett för landet nyttigt företag. Det föreslagna, såsom icke sedelutgifvande, är helt och hållet en privat affär. Det är blott naturligt, att det ställer sig så säkert och fördelaktigt det kan. Men att Hypoteksföreningen under anförda förhållanden skulle hafva något stöd af Jordbruksbanken, torde blifva svårt att uppvisa.

Det är denna utgång vi icke föreställt oss, och det är emedan vi ansågo bankens hufvuduppgift vara att understöda Hypoteksföreningen, vi antogo för gifvet, att de på aktierna inbetalda obligationerna skulle stanna i banken.

30

I en egen ställning kommer Jordbruksbanken att stå till Finska banken. Äfven den senare mottager numera depositioner på uppsägning och på upp- och afskrifningsräkning. Beloppet af dessa båda konton utgjorde dock i Oktober månad endast en småsak af 68 000 rubel ungefär. Vi hafva för tillfället icke att göra med orsakerna till detta förhållande. Trenne äro dock i ögonen fallande: att Finska banken icke har flera än fem filialkontor, att dess karakter af depositionsbank troligen ännu är en hemlighet för de flesta äfven på de orter, der depositioner kunna ske, och det väsentligaste, att depositionsräntan är låg, endast 3 1/2 proc. Med en kungörelse bringas icke folket att lära känna ens sin egen fördel. Och vi erinra oss icke någonstades hafva sett fördelen för de trafikerande af sagde medgifvande, ens omnämnd. Af de icke-officiella tidningarna kan man knappt vänta någon uppmärksamhet på sådana frågor. De äro systematiskt afvänjda från allt deltagande för dem och de hållas fortfarande i denna lofliga vana. Åtgärder hafva på de senaste åren vidtagits, som skulle förtjenat att helsas med det lifligaste erkännande; andras framgång är helt och hållet beroende deraf, att deras värde af folket uppskattas och allmänheten lifvas att begagna de erbjudna fördelarna. Men de passera vida mindre bemärkta, än en teaterbyggnad o. s. v. här eller i Port Adelaide i Australien. Det är nu icke att förmoda, att Jordbruksbankens operationssätt och de fördelar, den erbjuder affärsrörelsen, skola förblifva på lika sätt stälda i

40

50

skuggan. Tvärtom vittnar redan dess första uppträdande (i förslag) om en drift och en berömvärd uppskattning af offentlighetens makt, hvarpå man ännu aldrig i detta land sett prof. Kommer härtill ett stort antal filialkontor och agenturer, så kan man taga för afgjort, att denna bank skall eröfra hela depositionsrörelsen, och att denna skall med hastiga steg tillvexa.

Det kan också förutses, att med utlåningsrörelsen skall komma att gå på samma vis, med all utlåning nemligen på korrt tid. Härtill verkar, att omgångarne för lån ur statsbanken aldrig kunna vinna samma enkelhet, som en privatbanks operationer, samt att den förras förvaltning, såsom bestående af ansvariga embetsmän, aldrig kan handla med samma frihet som agenterna för en privatbank. Sagda utgång synes också vara den önskvärda. Statsbankens tillgångar hafva blifvit otillräckliga för den tillvexande affärsrörelsens behof. I liberalitet har denna bank visst gått utöfver alla dylika instituter på jorden. Ty den har gifvit blanko kredit i största skala i förhållande till tillgångarne och hållit diskontrantan ytterst låg, utan allt afseende på penningmarknadens ställning. Landets trafikanter kunna icke klaga, att de icke i den erhållit kredit och på billigaste vilkor. Hvad man hört tadlas, är, att statsbanken monopoliserat bankrörelsen i landet; hvarföre man sagt: det är dess fördömda skyldighet, att hålla trafiken pengar tillhanda. Jordbruksbankens tillkomst bevisar bäst, att intet sådant monopol existerar. Det är endast utgifningen af sedelmynt, som hittills varit statsbanken förbehållen. Och de lärda tvista ännu derom, huruvida sedelutgifvande privatbanker verkligen lända ett land till gagn. Man är åtminstone öfverallt ense derom, att en sådan sedelutgifning bör af statsmakten begränsas. Lyckas Jordbruksbanken att utan sedelutgifningsrätt realisera den omfattande bankrörelse, prospekten utlofvar, skulle vi anse det för en ren vinning, att inga vådor af en stor massa pappersmynt kommit i fråga. Men huru än härmed förhåller sig, ingen liberalitet från statsbankens sida kan ersätta otillräckligheten af dess tillgångar. För denna bank återstår dock en utlåningsrörelse af högsta vikt för landets ekonomiska förkofran, nemligen utgifvandet af s. k. förlagslån, lån på längre tid och mot nedsatt ränta till understödande af nya industriela företag, enskildas eller bolags. På sådane lån kan Jordbruksbanken icke alls inlåta sig. Statsbanken kan deremot utan svårighet ingå på en sådan lånerörelse; ty den behöfver icke fäktas för någon vinst och några dividender. Det vore väl, om rörelsen blefve sålunda fördelad mellan de båda bankerna – statsbanken dock naturligtvis obetaget att konkurrera med jordbruksbanken i dess lånerörelse på korrt tid. Ty vi fästa ännu engång uppmärksamheten derpå: en sådan hela landet omfattande bank som jordbruksbanken *kan*, befriad från all konkurrens, blifva en för trafiken despotisk makt.

Konkurrens från statsbankens sida kan dock visst blifva för jordbruksbanken till och med förderfvande, emedan som sagdt den förra icke behöfver beräkna någon annan vinst på sina operationer, än betäckning för förvaltningskostnaden, hvilken redan mera än rundligt måste motsvaras af vinsten på sedelutgifningen. Isynnerhet är diskontrantans bestämmande en fråga af vikt. Förfar statsbanken härvid utan afseende på penningtillgång och efterfrågan, så får jordbruksbanken naturligtvis endast blanka folier för denna viktiga del af sin tillämnade rörelse.

En oundgänglig förutsättning för enskilda bankers uppkomst är derföre den, att Finska Banken bestämmer sin diskontranta enligt penningrörelsens kraf, icke enligt sin förmåga att umbära större vinst.

Banken och bankens fond äro landets egendom; och det finnes intet skäl dertill, att rikta ett antal handlande eller blott nära andra genom medel, som borde föröka denna nationalegendom. Så länge banken skänkte handelsståndet äfven fri vaxling af Finska sedlar i S:t Petersburg, med andra ord derigenom befriade detsamma från kostnaden att förskaffa sig anvisningar (resp. Ryskt sedelmynt) på sagde plats, hade banken en gifven måttstock för diskontrantans belopp i den större eller mindre mängd af dess egna sedlar, som i S:t Petersburg erbjöds densamma till inlösen. Ty denna sedelexport motsvarade fullkomligt silfver- och guldexporten i andra länder, hvilken såsom bekant ger regeln för diskontrantans höjande eller sänkande. Derigenom att banken nu på sitt kontor i S:t Petersburg låter betala sig 1/3 proc. för invexlingen af sina sedlar, har denna våg för penningbehovvet upphört att vara lika känslig som förut. Ty hvar och en trafikant är nu mon om att skaffa sig Ryskt sedelmynt för remisser till S:t Petersburg. Är förrådet af dessa sedlar här i Finland för tillfället stort, så har bankens invexlingskontor i S:t Petersburg ingen påkänning af penningens utströmning ur landet. Men banken har fortfarande en vågbalans i sin egen portfölj. Ökas i den beloppet af diskonterade och hypoticerade papper – enkelt taladt: beloppet af fingerade skuldsedlar, så är detta ett osvikligt tecken att räntan är för låg. Man har också under årets lopp sett, att ett sådant förhållande tvungit banken att genom lån från statskassan öka sin skuld af 2 1/2 million, ehuru denna nya skuldsättning nu åter försvunnit. Deremot har diskontrantans först vid årets slut blifvit förhöjd, sedan sagde nya skuld redan var betald. Ingen kan veta, hvarföre nu först så skett. Man lefver här i sådane frågor i mörkret. Landets tidningar anmäla saken annonsvis såsom torgpriserna.

Ännu en sak, som förtjenar betraktas, är det blifvande förhållandet mellan hypoteksföreningens obligationer och statsobligationerna. Det utgör ett vackert bevis på engång för förtroendet till statsförvaltningen och för ett relativt välstånd i landet, att här finnes inhemskt statslån till ett belopp af mera än tre millioner rubel silfver mot obligationer, som i banken och kronans kassor mottagas, och hvilka fortfarande äro högst begärliga, så att det vanligen är ondt om att kunna erhålla dem. Bland dessa löpa de s. k. Saimasedlarne, af hvilka 1 100 000 rubel äro i allmänna rörelsen, med endast 3 3/5 procents ränta. De lyda på 50 rubel; och en sådan Saimasedel räknar ränta 1/2 kopek per dag. Öfriga statsobligationer äro till 4 proc.

Man har nu sagt: när hypoteksföreningen erbjuder t. ex. 4 1/2 proc. ränta, skola innehafvare mot dess obligationer utbyta statsobligationerna. Att dock detta icke kommer att ske med 4 procents obligationerna kan man taga för gifvet. Om också hypoteksföreningen skulle erbjuda högre ränta¹, skall likväl dessa obligationers osäkra, af utlottning beroende förfallotid och statsobligationernas mottagande i Finska banken fortfarande göra de senare begärligare. Men kanske skola likväl Saimasedlarne blifva mindre begärliga, om hypoteksföreningen erbjuder nära 1 proc. högre ränta? Det är föga troligt. Dessa sedlar gå och gälla i större liqvider såsom sedelmynt, emedan de i hvarje stund kunna i Finska banken till sedlar förvandlas. Banken utgifver som bekant inga större sedlar än tjugufem rubels. Numera äro äfven Ryska sedlar till högre belopp i landet högst sällsynta. Saimasedlarne torde derföre vara för den allmänna rörelsen behöfliga. Och skulle de i större

¹ Enligt Reglementet är räntan högst 5 proc. på obligationer à 500, 4 1/2 proc. på dem af lägre belopp.

mängd till banken eller statens kassor ingå, så har statsverket alltid den utvägen att konvertera dem t. ex. till 100 marks obligationer, då de för allmänna rörelsen skulle blifva än lämpligare. Räntan blefve då i stället för 1/2 kopek *en penni* pr dag. Behofvet af sådane valörer skulle kunna göras än större, om banken skulle indraga något belopp af sina 25 rubels sedlar. Men som sagdt, vi tro det i intet fall vara att befara, att hypoteksföreningens obligationer skulle uttränga statsverkets. Det blir det än mindre, om de förra icke kunna afsättas till nominela värdet, utan från första stund komma att löpa med en vexlande kurs.

10 Jordbruksbankens »förslag till bolagskontrakt» innehåller i § 12 följande:

»Aktieteckning för delaktighet i Bolaget föranstaltas af en å jordegarnes allmänna möte i Fredrikshamn den 4 Juli 1860 utsedd provisorisk komité, dock endast sedan de Ryska och Finska statsbankernas utelöpande, i Finland nu med tvångskurs till nominela värdet gällande sedlar, vid liqvider få emottagas till deras verkliga, enligt Finska Statsbankens silfverpris bestämda, lägre värde eller of af resp. banker vid anfordran med silfver af faststald halt enligt lydelse betalas, och sedan myntvärdet i följd deraf vunnit sådan stadga, att förminskning af Bolagets förmögenhet genom sedlarnes värdeförsämring icke mera vore att befara.»

20 Såsom af tillkännagifvanden i tidningarne erfares, har man numera frångått anförda vilkor för aktieteckningen, och terminen för definitiv sådan är utan vidare utsatt. För den allmänhet, som åt Jordbruksbanken anförtror sina pengar, är detta utan någon serdeles betydelse; ty depositionerna ske på kortare uppsägningstid, och i händelse ett hastigt fallande skulle hota sedelmyntet, kan deponenten uttaga sina medel och genom köp af jord eller af utländska kreditpapper o. s. v. sörja för sin egendoms bevarande. Aktionärerna i banken åter kunna i

30 nödfall besluta sig till bolagets upplösning. Det är dessutom deras ensak, huru de vilja ställa sin affär.

Men annorlunda förhåller sig med Hypoteksföreningen. Den begär allmänhetens pengar och på en jmförelsevis lång tid. Hvar och en måste önska, att den häri må röna framgång. Kan man nu vänta, att kapitalister under närvarande osäkerhet för sedelmyntets värde skola binda sina pengar för en sådan tidrymd? Det är svårt att förutsäga, hvad de skola göra eller icke göra. Men klart nog är, att, om sedelmyntets värde vore fast och försäkradt för en längre framtid, föreningen skulle hafva vida lättare att erhålla pengar och erhålla dem på

40 billigare vilkor.

Det belopp af Ryskt sedelmynt, som för närvarande i landet kurserar, kan icke vara stort; tvärtom: tillgången derpå har säkert aldrig i Finland varit mindre. I dagliga rörelsen ser man högst sällan andra sedlar, än 1, 3 och 5 rubels, äfven dessa till jmförelsevis ringa belopp. Tiden synes därför vara den lämpligaste, att göra silfret och den Finska banksedeln till enda lagligt gällande mynt. Meningarne lära vara delade, huruvida detta kan ske utan landtdags beslut, emedan nuvarande förhållande, Ryska banksedelns giltighet såsom lagligt betalningsmedel, är vid Borgå landtdag faststaldt, ehuru genom en förordning vid realisationen redan

50 sålunda närmare bestämdt: »sedlar, som blifvit till allmänna rörelsens underlättande utgifna samt *äro å silfverrublar ställda* och med öfverhetens garanti försedda, gälle lika med silfvermynt.» Men om äfven so bör anses, är såsom allmänt kunnigt denna fråga icke den enda, för allmänna välståndet viktiga, som fordrar ett snart afgörande.

J. V. S.